

Усна народна творчість

УРОК № 1

ВСТУП. ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ОДНА З ФОРМ ДУХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Мета: з'ясувати роль художньої літератури як однієї з форм духовної діяльності людини; визначити функції літератури, розуміти багатозначність художнього образу, вміти відрізнити різні типи образів, поглибити знання учнів щодо понять про художній образ, художній твір; розвивати в школярів навички самостійної роботи в досягненні знань, культуру зв'язного мовлення, логічне мислення, пам'ять, увагу, спостережливість, уміння грамотно висловлювати власні думки, почуття; формувати кругозір учнів; виховувати в учнів любов до художньої літератури, повагу до її творців; прищеплювати інтерес до наслідків власної праці.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: виставка книжок художньої, навчальної, довідкової літератури, портретної галереї українських письменників, творчість яких вивчатимуть у 8 класі; дидактичний матеріал (тестові завдання, картки).

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ. БЕСІДА

- ▼ Які види мистецтва ви знаєте? Художня література є мистецтвом? Своє міркування обґрунтуйте.
- ▼ Що намагалися відтворити письменники в літературі? Які художні засоби вони при цьому застосовували?
- ▼ Що відчуває людина під час читання художнього твору?
- ▼ Чому книга — це дорогоцінний скарб?
- ▼ Твори яких письменників ви пам'ятаєте і цінуєте? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на відповідні приклади.

- ▼ Яким, на ваш погляд, повинен бути художній твір, щоб він не втрачав актуальності?

(Відповідь надайте, застосовуючи прийом «Доміно». (Наприклад, художній твір — повчальний — цікавий, захопливий — життєвий — ...))

III. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ УРОКУ

IV. ОГолошення теми, мети уроку.

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ

1. Вступне слово вчителя

— Шановні друзі!

Ми знову вирушаємо в цікаву, захопливу подорож. Скільки ви ще відчуєте, пізнаєте, навчитесь! Нові знайомства, герої, пригоди — все це завдяки книзі. Вона виховує в нас любов до рідної України, повагу до інших народів, інтерес до їхньої культури, почуття патріотизму. Художній твір навчає рідної мови, розкриває красу поетичного слова, допомагає усвідомити його велику силу.

Тому я запрошую вас у подорож з книгою, яка перенесе читача в інші епохи, дозволить заглибитися в долю героїв, разом з ними радіти і печалитися, переборювати найтяжчі випробування, йти на героїчні подвиги.

Щасливих вам мандрів!

2. Художня література як одна з форм духовної діяльності людини

2.1. Міні-дискусія. Обговорення питань.

- ▼ Що таке духовність? Чим вона вимірюється?
- ▼ Завдяки чому людина стає духовно багатію?
- ▼ Як книга впливає на внутрішній світ читача?
- ▼ Чи може книга перевиховати людину?
- ▼ Як художня література допомагає кожному осмислити власні вчинки, поведінку, ставлення один до одного?

2.2. Вплив художньої літератури на читача.

Книга — це мудрий, розважливий, найвірніший друг людини, який супроводжує її протягом усього життя.

Та не лише всебічними науковими знаннями багата книга, — вона ще має чудесну властивість поглиблювати, розширювати й продовжувати наші літа.

Література вчить людину бути чесною, порядною, відповідальною, шляхетною, працьовитою...

Читання розвиває усне мовлення і мислення кожного, збагачує його почуття, формує активне ставлення до навколишнього світу,

важливим засобом спілкування і поглибленого вивчення художньої літератури. Книга відтворює картини людського життя. У центрі кожного художнього твору — люди, їхнє життя, праця, думки і почуття. У літературних творах змальовуються на прикладі дійової особи вчинки, звичаї, поведінка, настрої і почуття не однієї якоїсь людини, а багатьох.

Кожний твір — розповідь про внутрішній світ людей, про їхні взаємовідносини, настрої, прагнення і вчинки, думки і переживання. Книга впливає не тільки на розум, але й на почуття читача.

3. Функції літератури

- *Пізнавальна* — людина є не тільки предметом зображення літератури, але й її метою. Читаючи художній твір, можна дізнатися про історичне минуле, звичаї, обряди рідного народу, культуру тощо.
- *Естетична (художня)* — літературний твір впливає на почуття і переживання читача, викликає в нього задоволення, насолоду від його читання; у кожній людині є естетичне відчуття, прагнення до прекрасного.
- *Виховна* — художній твір сприяє вихованню в читачів любові до рідного краю, праці, природи; до одних дійових осіб автор намагається викликати в читачів співчуття і любов, до інших — неприязнь, ненависть.

4. Багатозначність художнього образу, його різновиди

Сучасне життя важко уявити без художніх книжок. З їхніх сторінок на нас дивляться герої минулого й сьогодення, про яких цікаво і захопливо розповідають автори-письменники, які є особливо обдарованими людьми. Саме вони відтворюють життя через індивідуальні художні образи або картини. Ці талановиті митці розкривають суспільні відносини, характери і переживання людей на прикладі конкретної особи, яка є і літературним героєм і ніби олюднює все зображуване.

Кожний письменник уважно вивчає навколишню дійсність. Усе побачене і почуте він обдумує і визначає, що добре, корисне, що погане, шкідливе, а також — що важливе, характерне, що другорядне, випадкове. У своїх творах письменник зображує важливі, характерні події, явища, риси вдачі людей, малює словами художні образи.

Художні образи бувають: образ-персонаж, образ-символ, зорові, слухові тощо.

Розглядаються типові явища життя, які знайшли відображення в конкретному образі; індивідуальні риси, притаманні персонажеві.

4.1. Зовнішній образ:

- Портрет — обличчя, міміка, жести, постань, манера поведінки;
- мова — теми висловлювань, форми мовлення (монологи, репліки в діалогах, «внутрішня» мова, листи);
- костюм.

4.2. Внутрішній образ:

Характер персонажа (сильний — слабкий, цілісний — суперечливий, вольовий — безвільний; він розкривається у вчинках, у ставленні до інших людей, до навколишнього світу).

Образ-символ — конкретний художній образ перетворюється на багатозначний символ, що має прихований зміст.

5. Аналіз художнього твору (схема)

Розпочинаючи аналіз художнього твору, насамперед необхідно звернути увагу на історичну обстановку, ситуацію ідейної, естетичної та філософської боротьби в суспільстві в період створення художнього твору. Необхідно при цьому розрізняти поняття історичної та історико-літературної обстановки; в останньому випадку мають на увазі:

- боротьбу літературних напрямів;
- місце твору в низці інших творів автора; місце твору серед творів інших авторів, написаних у цей період;
- творчу історію твору;
- оцінку твору в критиці;
- особливості сприйняття твору сучасниками письменника;
- оцінку твору в контексті сучасного прочитання.

Далі слід звернутися до питання про ідейно-художню єдність твору, його зміст та форму (при цьому розглядають план змісту — що хотів сказати автор, і план вираження — як йому вдалося це зробити).

Після чого з'ясовують тематику, проблематику, ідею і пафос художнього твору, його композицію.

6. Теорія літератури

6.1. Художній образ — специфічна для літератури (і мистецтва взагалі) форма відображення дійсності, у творенні якої основну роль відіграють почуття, мислення й особливості світосприймання автора-митця. Є образи-персонажі (людські постаті), образи-пейзажі (картини природи), образи-речі (описи предметів та обстановки) тощо.

6.2. Художній твір — кінцевий результат і продукт творчої праці письменника, написаний за законами красного письма. Художні твори і становлять художню літературу.